

MAANDBLAD VAN „OUD-UTRECHT”

VEREENIGING TOT BEOEFENING EN TOT VERSPREIDING VAN
DE KENNIS DER GESCHIEDENIS VAN UTRECHT EN OMSTREKEN

1 NOVEMBER
1942

ONDER REDACTIE VAN:
G. A. EVERS

17^e JAARGANG
N° 11

UITGAVE DER VEREENIGING. ADRES: VAN SPEIJKSTRAAT 20

MEDEDEELINGEN UIT DE VEREENIGING.

In de op 20 October l.l. gehouden algemeene (jaar-)vergadering is in de plaats van Jhr. Dr. B. M. de Jonge van Ellemeet, die zich niet herkiesbaar had gesteld, Dr. A. N. L. Otten tot bestuurslid gekozen. De heer Otten heeft de benoeming aangenomen en is in de bestuursvergadering van 28 October l.l. tot voorzitter benoemd.

De periodiek aftredende bestuursleden, de heeren Mr. J. W. C. van Campen en Dr. W. C. Schuylenburg, zijn in de bovengenoemde algemeene vergadering herkozen.

UTRECHTSCH E UITVINDERS.

(Voortzetting en slot van blz. 78).

Omstreeks het midden der 17de eeuw is een porceleinfabriek te Utrecht gevestigd geweest, doch sporen harer werkzaamheid heeft ze niet nagelaten, evenmin als de andere werkplaatsen van dien aard, die vermoedelijk wel in de bisschopsstad hebben bestaan. Het eenige bewijs van haar bestaan is het octrooi, dat de Staten-generaal den 20sten Juli 1645 op de gebruikelijke voorwaarden aan „Pieter de Licht, borger ende inwoonder der stad Utrecht” verleenden, om gedurende 21 jaar porcelein, op breuk glasachtig, doch vuurvast, volgens de door hem gemaakte samenstelling te maken.

Het octrooi gold „het prepareren van seeckere materie, ende daeruyt te maecken porceleynen, vertoonende monsters ende verscheyden kunstwerk, van allerley eedt ende drinckvaten, mitsgaders antiquiteyten die eenichsints van eenige materie gemaect kunnen worden, alwaer het oock van silver, ofte gout (sijnde eenige derselver wercken van hem suppliant doorschijnende ende klinckende, als een suyver fijn metael dat in de breuke een glants heeft bij nae van glas ende niettemin in een fixe materiaele aerde, die gefineert is, ende alle natuyerlijcke vyer selffs, oock van smeekoolen can tegen staen, ende verdraegen sonder dat t'selve daerdoor gebroocken off geconsumeert werdt).”

Over De Lichts verblijf te Utrecht is overigens niets bekend, waarschijnlijk is het hier zelfs niet tot verdere ontwikkeling zijner porceleinbakkerij gekomen en heeft hij de bisschopsstad verlaten, om zijn bedrijf elders uit te oefenen. Blijkbaar is hij niet te Utrecht gestorven, want zijn naam komt niet in de plaatselijke begrafenisregisters der 17de eeuw voor.

Twee octrooien, beide door de Staten van Utrecht verleend, betroffen het maken van surrogaten: kunstazijn en kunstcement. Ze kenmerken den tijd van hun ontstaan, de ook deze gewesten naderende revolutie; de aanvoer van grondstoffen was reeds moeilijker dan voorheen geworden en de stijgende invoerrechten belemmerden steeds meer den import, zoodat de producten van origineele samenstelling te duur en mede door de allengs opgevoerde accijnzen minder verkoopbaar werden.

Den 25sten Januari 1792 verkregen *Louis de Koff* en zijn zoon *Jan*, burgers te Utrecht, octrooi voor den tijd van 10 jaar voor het door hen uitgevonden middel tot het maken van kunstazijn.

Blijkens het rapport over de Utrechtsche industrie, den 11den Februari 1801 door het gemeentebestuur aan den agent der nationale oeconomie te 's-Gravenhage gezonden, was de kunstazijnmakerij van *L. de Koff* en zoon, die aan de Oudegracht bij de Bakkerbrug stond, in 1792 opgericht. De *Koff* had echter geweigerd „eenige verdere inlichting wegens den aart deser fabricq te geeven, terwijl hij zulx aan ouder en meer ervaren fabriqueurs overlaat.”

Toen de burgemeester op last van de regeering in 1808 opnieuw een onderzoek naar het plaatselijk fabrieks- en trafiekswezen moest instellen, rapporteerde hij den 14den November van dat jaar o.m. aan den landdrost, dat te Utrecht twee azijnmakerijen bestonden, die vroeger „florissant”, doch „zedert den oorlog minder voordelig” werkten. Als „middel tot herstel of aanmoediging” werd „vrijdom van import op de moutwijn” aangewezen.

Volgens een nieuwe, weer van regeeringswege verlangde opgave, den 13den Augustus 1811 door den maire bij den sous-préfet ingediend, werkten de beide fabrieken, evenals in 1806, elk met vijf arbeiders. De fabrikanten verklaarden daarbij niet in staat te zijn het aantal vaten op te geven, dat zij (jaarlijks) hadden afgeleverd.

Een half jaar later, den 18den Juli 1792, verwierf *G. D. Casius* een 30-jarig octrooi op het door hem uitgevonden middel tot het maken van kunstcement, het laatste dat aan een Utrechtenaar is uitgereikt.

Uit het vorengenoemde rapport van 1801 blijkt, dat er toen twee kunsttrasmakerijen met voordeel in Utrecht werkten, welker eigenaren echter voortdurend met elkaar overhoop lagen. „De Voor-

zorg" van Casius lag „aan deser stadscingel bij het water" en was daar aan een steenbakkerij verbonden. Hij meende door het octrooi uitsluitend gerechtigd te zijn, een „inlandsche cement of trasfabricq" te mogen drijven, maar volgens zijne verklaring „was door eene ongepermiteerde impreteering op hetzelfde door doctor L. van Loenen een tweede aangelegt en begonnen."

„De materialen voornamentlijk in deselve gebruikt wordende, zijn aarde, kley of modder, welk laatste uyt deser stads cingels en andere vaarten gebaggert en met de overige stoffen word gemeleert". Van dit mengsel werden steenen gebakken en deze „wijders tot cement fijn gemalen."

Casius' fabriek gaf, „na rato deselve floreert", werk aan 10 tot 30 mannen, die op stukloon werkten en dan gemiddeld van 12 tot 14 stuivers per dag konden maken. Verder hielpen 5 à 6 vrouwen aan den arbeid mee, die van 8 tot 12 stuivers per dag, en 8 à 10 jongens, die van 10 tot 12 stuivers per week verdienden.

Uit het rapport, den 10den Augustus 1812 door den maire aan den sous-préfet gezonden, blijkt, dat in 1811 nog slechts de „fabrique de cement artificiel" van mevrouw de weduwe Casius & Zoon „aux faubourgs de la commune" bestond. Zij werkte nog met 10 à 12 arbeiders, die 128 à 150 centimes per dag verdienden; het loon was dus vrijwel aan dat van 1801 gelijk gebleven. De cement kostte 5 francs per vat. De productie der fabriek was door den oorlogstoestand, die ook de uitvoer verhinderde, sterk verminderd. Daardoor was het ook niet goed mogelijk de geregeld verwerkte hoeveelheid grondstoffen, die nog van binnenlandschen oorsprong was, mede te deelen

Met Casius wordt de rij der Utrechtsche uitvinders, voor zoover hunne namen door het aanvragen van een octrooi op hunne uitvinding meer of min bekend zijn geworden, beëindigd. Door de mededeelingen in Ir. Doorman's boek met Utrechtsche gegevens aan te vullen, is getracht een levendiger indruk van de werkzaamheid dezer actieve stadgenooten te verkrijgen, maar bij slechts weinigen is het gelukt hun werkzaamheid nader te leeren kennen. Allen hebben getracht en gedacht de samenleving tot nut en daardoor zichzelf tot voordeel te zijn, maar slechts enkelen hebben het tot een vooraanstaande plaats in het plaatselijke bedrijfsleven gebracht. De uitvindingen van velen schijnen van gering praktisch nut te zijn geweest, weinig aan de behoeften van hun tijd te hebben voldaan.

Degenen echter, die van meer duurzame beteekenis voor het Utrechtsche bedrijfsleven zijn geweest, lieten ook in de stedelijke documenten hun sporen na. Zij werden figuren in het stadsbeeld, ook al bleek hunne uitvinding vaak meer vermeend dan geslaagd te zijn.

KLEINE MEDEDEELINGEN.

Het Sticht en de Stichtenaren. — In de onlangs verschenen Nederlandsche bewerking van Hocks' *Paus Adriaan VI* (Amsterdam, 1942) vangt het eerste hoofdstuk met de volgende beschrijving van het oude Stichtsche land en zijne bewoners aan:

„Het sticht Utrecht was het oudste bisdom der Nederlanden. Het bestond uit twee deelen. Het kleinste gedeelte met zijn bisschopstad aan den Ouden Rijn was in de 15e en 16e eeuw omsloten door het hertogdom Bourgondië. Het grootste lag oostelijk van de Zuiderzee en bezat de steden Kampen, Zwolle en Deventer.

„De bewoners stamden in rechte lijn van opgejaagde familiegroepen uit de volksverhuizing. Zij hadden deze streken, die geregeld door de zee en de rivieren bedreigd werden, tot hun woonplaatsen uitgekozen. Nooit hebben zij onder een vreemde heerschappij gestaan. In een duizendjarigen strijd met de natuur waren zij gestaald, en hun aard had de kenmerken van een groote zelfstandigheid. Zij waren zich bewust van hun eigenwaarde in alle opzichten. Het is zeer merkwaardig, dat zij, zooals dat met alle Nederlanders het geval is, zich niet lieten beïnvloeden, door wat van buiten hun eigen kring tot hen kwam. Zij bleven oorspronkelijk, zij zelf en ook hun taal”.

E.

Het Sticht: cultureel centrum. — In de reeks artikelen over „de éénheid der tegendeelen”, waarin, zooals de redactie zegt, cultureele verscheidenheid getuigt voor den hechten band van het Nederlandschap, schreef dra. M. G. Schenk in *De Telegraaf* (15 October 1942) over Het Sticht: cultu-

reel centrum. Aan haar betoog is het volgende ontleend:

„Zooals de Dom van Utrecht reeds van verre te zien is en als het ware een lichtbaken is voor héél Nederland, zoo is de maatschappelijke, cultureele en geestelijke invloed van Utrecht overal in ons land boven de groote rivieren merkbaar. De Noordelijke Nederlanden, die later het bolwerk van het calvinisme zullen worden, danken hun vroegste ontwikkeling op alle gebied aan de roomsch-katholieke kerk, in tegenstelling met het Zuidelijk gedeelte van ons taalgebied, dat zijn stempel kreeg door de steden en de wereldlijke heeren. Decennien lang lijkt het, alsof er geen Nederlandsch, maar een Utrechtsch rijk zal ontstaan, een rijk, welks vorst de bisschop zal wezen.

„Op welke plek van Nederland men ook komt, altijd is er wel iets, waarvan de Utrechter kan zeggen: dit dankt ge aan mijn stad. Dorpskerken en kathedralen, oude kloostergebouwen die een andere bestemming kregen, maar evenzeer vruchtbare landerijen en goed ingedijkte polders, zij zijn alle zichtbare herinneringen aan den invloed, dien Het Sticht alom boven de groote rivieren heeft uitgeoefend. En niet zichtbaar, maar daarom niet minder reëel is die invloed geweest op de maatschappelijke, cultureele en geestelijke vorming der Nederlanders.

„In de vroege middeleeuwen was Utrecht de Noord-Nederlandsche stad bij uitnemendheid. Naarmate de andere steden groeiden, schrompelde haar glorie in. Maar de oude roem heeft doorgewerkt; een gewone provinciale hoofdstad is Utrecht nooit geworden.

„Veelal wordt juist de tegenwoordige Utrechter er van beticht haarfijn

de grenzen der verschillende „kringen” te kennen, heet Utrecht de deftige stad der coterieën. Doch menig Utrechter wordt boos als hij dit hoort en somt vele voorbeelden op, waaruit blijkt, dat de verschillende groepen der bevolking zich te Utrecht minstens even vlot vermengen als elders.” E.

Chartroise. — In *Het Gildeboek* (XXIII-1940, blz. 33-44) vertelde mr. H. J. J. Scholtens over „de voormalige Kartuizerkloosters hier te lande, hun bouw en inrichting”, in welk opstel ook de beschikbare gegevens over de Utrechtsche Chartreuse verwerkt zijn. Het klooster Nieuwlicht of Bloemendaal werd in 1392 aan de Vecht bij Utrecht gesticht en kon, omdat geen rekening met bestaande gebouwen gehouden behoefde te worden, geheel volgens de toen geldende opvattingen worden ingericht.

Het bouwkundige grondtype van een kartuizerklooster dateert, schreef mr. S., reeds uit den vroegsten tijd der orde, de elfde eeuw, en in hun uiterlijken verschijningsvorm moeten ze op onzen Nederlandschen bodem een indruk van grooten eenvoud hebben gegeven. Met de hooggezadde kleine kerk te midden van de grootendeels lage en verspreide gebouwen gaf een chartreuse wel zeer sprekend de levenswijze van haar bewoners weer.

De toegang leidde door een poort in den kloostermuur of door een poortgebouwtje; bewaard is de schilderachtige entree van Chartroise buiten Utrecht. Rondom de kloosterterreinen trof men gewoonlijk een gracht aan en aan de binnenzijde daarvan bovendien een ringmuur. Andere gebouwen, die wel in den voormuur werden aangetroffen, waren een zeer bescheiden vrouwenverblijf, een kleine buitenkapel en een boerderij. Het „domus mulierum” diende

om vrouwelijke familieleden der kloosterlingen of andere bezoeksters te ontvangen en zoo noodig tijdelijk te herbergen, omdat de toegang tot het klooster aan vrouwen verboden is. Gaande door de kloosterpoort kwam men in een veelal ruime binnenplaats of voorhof, waaraan de werken verblijfplaatsen der leekbroeders gelegen waren; hunne uit één vertrek bestaande cellen lagen dikwijls op een verdieping boven de werkplaatsen. Vaak vond men in het midden van het voorhof een put en aan de kloosterzijde lagen de centrale gebouwen: kerk, sacristie, kapittel, bibliotheek, refecters, keuken, spreekkamer en gastenverblijf. Ook de cellen van den prior en van den procurator plachten aan dezen kant te liggen. Meestal tegen de kerk aan lag een kleine kloostergang, het zogenoemde „parva Galilea” of „Colloquium”, zooals ook te Utrecht het geval was.

De kerk was het centrum van het gansche gebouwencomplex; een dakruiter tooide den nok en droeg de kloosterklok, welke het convent en de omgeving op de hoogte hield van de monarchale dagorde. De van een steenen gewelf voorziene sacristie schijnt een vaste plaats te hebben gehad bij het kooreinde der kerk. Aan de tegenovergestelde zijde van het koor en aan den kant van de kruisgang placht de kapittelzaal te liggen, terwijl de boekerij meestal in de verdieping van het kapittelhuis was ondergebracht.

De refter der monniken was een eenvoudige rechthoekige ruimte met gewelf. Alleen op Zon- en feestdagen komt het convent de maaltijden in het refectorium gebruiken, op andere dagen eten de kartuizers alleen in hun cellen. De refter voor de leekbroeders grensde aan dien der monniken, doch zoo, dat men elkander

niet hinderde bij het voorlezen.

Na nog de meestal gewelfde keuken, het waschhuis en het scheervertrek beschreven te hebben, noemt de schr. het groote pand, in de middeleeuwen vaak als magna Galilea aangëduid, dat zich in een wijd carré rondom het binnenhof uitstreckte. Aan de buitenzijde hieromheen lagen de cellen, kleine, uiterst eenvoudige woningen met ommuurde tuintjes, bestaande beneden uit een ruimte voor handenarbeid, bij wijze van ontspanning, en boven uit een vóór- en een woonvertrek met oratorium, schrijfstool, eettafel en bedstede. Over den kloostermuur heen had de bewoner uit de cel een vrij uitzicht in het veld; uitzicht op dingen in de nabijheid, welke verstrooiing konden te weegbrengen, werd vermeden. Vrij zeker heeft het aantal cellen te Utrecht niet meer dan 16 of 17 bedragen. Elke cel was gesticht en gefundeerd; de naam of het wapen van den stichter was niet zelden bij den ingang of in een vensterglas der cel aangebracht, om de nagedachtenis van den weldoener bij den bewoner levendig te houden.

De stichters der oude kartuizerkloosters vonden dikwijls een grafstede in het koor der kerk, soms verkregen zij als laatste rustplaats voor zich en hun nakomelingen een afzonderlijke kapel of crypte. Te Utrecht bevonden zich de graven van den stichter Zweder van Gaesbeek, zijn echtgenoot, hun zoon Jacob en hun dochter Joleta in het koor der kerk. Het nog bewaarde liber sepulorum van de Utrechtsche chartreuse geeft een indruk van den omvang, waarin ook wereldlijke personen daar een rustplaats vonden.

Het gebouwencomplex van een kartuizerklooster werd zelden ineens opgetrokken; de bouw vorderde naarmate de middelen beschikbaar waren

gesteld en het convent groeide. Het volledigst — hoewel nog spaarzaam — zijn de gegevens omtrent de bouwkundige historie van Nieuwlicht: de eerste steen is den 28sten Mei 1392 gelegd en nog in 1446 kwam een uitbreiding gereed.

Aan het slot zijner geïllustreerde verhandeling, die ook de verdere inrichting der gebouwen uitvoerig beschrijft, wijst mr. S. nog op de vele kunstwerken, die eertijds de Utrechtsche chartreuse hebben versierd, doch teniet gegaan of spoorloos verspreid zijn. E.

Paus Adriaan VI. — Van het in 1939 door Else Hocks uitgegeven boek „Der letzte Deutsche Papst“ is onlangs een Nederlandsche vertaling onder den titel „Paus Adriaan VI, een Utrechtsche timmermanszoon op den heiligen stoel van St. Petrus“ verschenen. (Amsterdam, 1942. 220 blzn. met portrn. en afbn. 8°). Aan de Deutsche uitgave heeft Anton van Duinkerken een belangwekkende beschouwing ontleend (Jaarboekje van „Oud-Utrecht“ 1942, blz. 83—109), waarin Adriaan Florisze als Nederlander wordt gezien en getracht zijn pontificaat, dat door den korten duur (nog geen twee jaren) onvoldoende ontplooiingskans heeft gehad, doch den geest der katholieke hervorming heeft gewekt, uit de kracht van zijn innerlijk leven te verklaren.

Door de vrije bewerking van pater W. S. Jurgens en vooral ook door de toegevoegde inleiding van dr. mr. L. J. C. van Gorkom, die over „de Utrechtsche paus en zijn Nederlandsche medewerkers“ handelt (blz. 7—36), is de vertaling een Nederlandsch boek geworden, dat zal bijdragen om een vaderlandsche figuur in zijne geestelijke en geschiedkundige betekenis te leeren waardeeren. E.

Jan van Scorel als waterbouwkundige? — In *De Navorscher* (XC-1941, blz. 21—28) heeft mr. J. Belonje in extenso de acte gepubliceerd, waaruit blijkt „hoe Jan van Scorel zich uit de Zijpe terugtrok” en voor eigen materiele veiligheid zorgde, toen de bedijking van den polder boven zijn financieele draagkracht dreigde te gaan.

In 1549 had de Utrechtsche kanunnik, die toen 54 jaar oud was, in samenwerking met Willem van Noort, stadsbouwmeester, en Swaen, drossaard op het kasteel Vredenburg, een plan tot bedijking en drooglegging van een vrij groot gebied in Scorels geboortestreek ontworpen, en twee jaar later verleende keizer Karel V hen octrooi, om de „plecke ofte waert”, genaamd De Zijpe, geheel of bij gedeelten droog te mogen maken. De achterliggende dijken en landen zouden dan niet meer door de zee worden bespoeld en dus ook in waarde vooruitgaan. Blijkbaar om anderen financieel bij deze onderneming te betrekken, had Scorel tonnen met vette aarde van den Zijpschen bodem laten vullen en op de beurs van Antwerpen vertoond. Twee Vlamingen, Nicolaas Nicolaï en diens zwager Willem Moys Petersz., staken hun geld in het werk, doch Van Noort en Swaen hadden zich teruggetrokken. Reeds in 1552 kwam het werk, althans de bedijking, gereed, maar door den St. Pontiaansvloed van den 14den Januari 1553 bezweek de dijk op sommige plaatsen, zoodat den geheelen volgenden zomer noodig was om de schade te herstellen.

De financieele lasten van de inpoldering moeten de begrooting overschreden hebben, zoodat Scorel zich moest terugtrekken en zijne aanspraken en verplichtingen in het najaar van 1553 aan zijn beide medevennoten overdroeg. Ook later moet

het werk voorloopig meer gekost dan opgeleverd hebben, want tijdens de voortzetting is Mr. Nicolaï gefailleerd.

Bij de onderneming van het groote werk schijnt Jan van Scorel meer door speculatiezucht dan door vak-kennis gedreven te zijn.

Wie verder belang stelt in deze episode uit het leven van den beroemden renaissance-schilder raadplege behalve de bovengenoemde acte:

S. Muller Fz., Jan van Scorel als ingenieur. In: *Archief voor Nederlandsche kunstgeschiedenis III-1880/1881*, blz. 243—254.

A. Vierlingh, *Tractaet van dyck-agie*. Uitgegeven door J. de Hullu en A. G. Verhoeven. (Rijks geschiedkundige publicatiën. Kl. serie XX). 's Gravenhage, 1920. 8°. Blz. 292—302.

R. D. Baart de la Faille, *De beurs van Antwerpen, de bedijking van de Zijpe in 1552 en de schilder Jan van Scorel*. In: *Handelingen van het Nederlandsche philologen-congres XI-1925*, blz. 43—44.

J. Belonje, *De Zijpe en Hazepolder*. Wormerveer, 1933. 8°. Blz. 6—19. E.

De Maliebaan. — Onze voorvaderen uit de 17de eeuw waren er van overtuigd, schrijft de heer A. W. Franken, dat lichaamsbeweging in de open lucht gezond is. In zijn pas uitgekomen boek: *Het leven onzer voorouders in de gouden eeuw* ('s-Gravenhage, 1942), geeft hij in het vijfde hoofdstuk o.m. een beschrijving van het maliën, „een gezellig en opwekkend oud-vaderlandsch openluchtspel, dat al lange, lange jaren in het ver-geetboek schijnt te zijn geraakt, maar dat toch waarlijk niet is: het mocht blijven voortbestaan in een ietwat gewijzigden vorm (in hoofdzak waar het 't speelreglement betreft), als het véél te weinig beoefende croquet! Immers, op een groot, langwerpig

veld, werd een bal met behulp van een malie — een taaien, zwiependen stok met fluweelen handvat, die aan 't ondereinde voorzien was van een houten, met ijzer beslagen hamerslag — van de eene eindpaal naar de andere, en weer terug, gedreven — „gemalied” —, terwijl onderweg de noodige, op vaste plaatsen opgestelde poortjes gepasseerd moesten worden. Gelijk bij het croquetten waren er twee, om beurten spelende groepen; die, welke na het nauwgezet volgen van de voorgeschreven route het eerst weer „thuis” was, had de partij gewonnen.

„Gedurende de 17de eeuw — voordien kende men het spel hier nog niet — werden er onderscheidene „paille-maille”- of maliebanen aangelegd, de voortreffelijkste en fraaiste waren die te Utrecht en te 's-Gravenhage, in welke beide plaatsen vanwege den behouden gebleven naam „De Maliebaan”, de plaats waar men vroeger speelde, nog immer gemakkelijk is terug te vinden. Naast de bekende statige laan in de Bisschopsstad verrijst zelfs nog het oude „Maliehuis”: aldus noemde men de herberg, die bij elke baan ten behoeve van de spelers opgetrokken werd. Ook in het buitenland leeft de onderhavige naam nog sporadisch voort: te Londen bij voorbeeld, herinnert de bekende „Pall Mall Street” nog steeds aan de voormalige paille-maille-baan aldaar... , terwijl de Franschman immers, duidend op een „warboel”, op een „mengelmoes” — waarschijnlijk naar aanleiding van den grilligen loop, dien de maliebal kon nemen — van „pêlé-mêlé” spreekt.

„Nadat in de eerste dagen van 1637 de Leidenaars — vermoedelijk op aandringen van de studenten — hun maliebaan hadden gekregen, wilden de Utrechtenaren in dat opzicht

niet achterblijven. Reeds den 6den van Sprokkelmaand besloten de vroede vaders der Stichtsche hoofdstad, „tot cieraet deser stadt ende tot exercitie ende vermaeck vande borgers ende inwoonders, midtsgaders andere dese stadt ende academie frequenterende, te doen maecken een maillebaen”. Zulks geschiedde in verband met de omstandigheid, dat de anno 1634 opgerichte illustre school het jaar tevooren tot universiteit was verheven, aan welke instelling men thans op de genoemde wijze den noodigen luister wenschte bij te zetten. Ook deze baan, wel eens betiteld als „Het Stichts paradijs”, werd dus hoofdzakelijk „ter recreatie voor de studenten” aangelegd, men gaf haar de waarlijk niet geringe lengte van 1000 ellen! Wat het terrein betrof: na veel wikken en wegen viel de keus op een, aan de abdij „Oudwijk” toebehoorenden lap gronds naast de herberg „Het gulden vlies” aan den stadssingel nabij het oude bolwerk Lepelenburg. Op den 20sten van Grasmaand 1637 kwam de genoemde taverne — de toekomstige woning voor den „maillemeister” (het tegenwoordige Maliehuis) — door aankoop in het bezit van de stad Utrecht; den 24sten Augustus d.a.v. stond de ridderschap het begeerde veld in erfpacht af voor de som van vijftien gulden 's jaars per morgen, waarop onmiddellijk met den aanleg een aanvang werd gemaakt. Men sloot het terrein af door middel van een houten schutting met toegangspoort, een vierantal maliepalen — één aan 't begin en één aan 't eind van de baan en nog twee in het midden — werd in den grond gedreven en tot versiering van het geheel deed men langs de binnenzijde van de heining vier rijen lindeboomen planten, waardoor de Utrechtsche Maliebaan haar karakter van „laan” verkreeg.” E.